

Afdeling van de Koninklijke Nederlandse Natuurvereniging (KNNV)

december 2025

Onderwerp: jaarthema 2026

Ondine Kloppenburg, Geert van Poelgeest, Theun Frankema
projectteam jaarthema

Geachte leden en belangstellenden,

Hierbij een toelichting op het gekozen jaarthema voor 2026. Het betreft een nuttig en dankbaar onderwerp dat we allemaal zullen herkennen.

OEVERS

1. Motivering

Het jaarthema voor 2026 wordt: OEVERS. Het zijn de zones waar land en water elkaar tegenkomen, met overgangen van droog-vochtig-nat. We zoomen in op lokale oevers in onze omgeving. Daar vinden we enkele types van waterkanten:

a. Cultuuroevers

Deze oevers zijn gebouwd, zoals kades en houten beschoeiingen. Steil en strak, met weinig waarde voor de natuur. Ook omdat daar geen rekening mee is gehouden.

b. Natuurvriendelijke oevers

Dit betreft aangelegde oevers met ruimte en voorzieningen voor natuurbehoud en groene belevingswaarde. Dit kan op grote en kleine schaal worden toegepast.

c. Natuuroevers

Die zijn gevormd door de natuur, bijvoorbeeld bij delen van rivieren, meren en plassen. De oevers hebben vaak geleidelijke en zachte overgangen. Hier is plaats voor allerlei leven. Zulke oevers bevinden zich vooral in buitengebieden.

In onze nabijheid vinden we zoal vaarten, singels, vijvers en sloten. Bijna overal zien we houten oeverbeschoeiingen (soms achter een kleine rietkraag verscholen). De hoge opstanden vormen nare obstakels voor oeverleven. Voor ons een goed argument om oevers op de agenda te zetten en natuurvriendelijke(r) oevers te promoten.

2. Project

Binnen het jaarthema zullen er diverse activiteiten plaatsvinden, zoals Soort van het Seizoen, lezingen, Natuurcafés, excursies.

Ernaast zullen we onderzoeken hoe harde houten beschoeiingen op slimme wijze te verbeteren zijn met natuurvriendelijke wijzigingen. Leden en belangstellenden kunnen meedoen in ons Team Oevers, om voor enkele zelfgekozen of aangewezen locaties voorstellen te maken. Met kans op realisatie.

Een voorbeeld van monotone houten oevers

3. Belang

Wat we graag bereiken is zorg en besef voor de natuur. Harde rechte oevers scoren laag in natuurkwaliteit. Bij verbeteringen gaat het om het natuurpotentieel (leefbaarheid voor amfibieën, kleine visjes, watervogels, insecten, planten enz.). Veelzijdige natuur blijft zo dicht bij huis.

Toevoegingen aan bestaande houtoevers zijn eenvoudiger te realiseren dan flinke ingrepen. Niet alles kan of is toegestaan. Het is onzeker hoeveel 'droeve oevers' door ons toedoen misschien echt worden aangepast. Een klein succes is echter ook succes.

Het overleg met instanties kan het belang van Natuurvriendelijke oevers in ieder geval benadrukken. Met genoemde activiteiten bereiken we hopelijk een groter publiek. Dit zijn relevante zaken. Meer attentie kan namelijk ook iets opleveren voor natuurbehoud.

4. Insteek

In buitengebieden en wat minder in de wijken zijn voorbeelden te vinden van gerealiseerde Natuurvriendelijke oevers. Structuren als vooroevers, luwtedammen en nevengeulen horen tot het grotere werk. Onze benadering in het project zal kleinschaliger zijn.

Wij richten ons dus op houten oevers in de buurt. Vooral die ons opvallen door de miskennis van natuurwaarden. Met vervolgens de belangrijke vraag: “hoe kunnen we zo’n locatie meer natuurvriendelijke eigenschappen geven”.

Hieronder enkele kenmerken van Natuurvriendelijke oevers die ons aanknopingspunten bieden:

- a. Ruimte voor oever- en watervegetatie. Goed voor de waterkwaliteit.
- b. Geleidelijke overgang water naar land. Dit biedt gradiënten en soortenrijkdom.
- c. Uitwisseling, oever onderdeel van watergang. Gunstig voor migraties.
- d. Natuurlijk materiaalgebruik. Afkomstig van lokale bronnen.
- e. Gefaseerde onderhoudscyclus. Habitats blijven erdoor intact.

De natuur kan aldus haar vermogen tonen tot mooie ontwikkelingen in flora en fauna.

Voor een aantal oevers willen we creatieve voorstellen maken en deze bespreken met betrokken instanties. Zij zullen hopelijk inhaken en meewerken. Er is al vooroverleg geweest en de signalen zijn positief.

Natuurvriendelijke oever, project van Hoogheemraadschap van Delfland

5. Invulling

In het voorjaar komt er een oproep tot vorming van een Team Oevers, waarvoor leden en belangstellenden zich kunnen aanmelden. Erna volgt een traject van enige kennisopbouw dat de inleiding vormt om voorstellen en alternatieven te bedenken voor een aantal oevers. Met steun van een deskundige in het vakgebied.

De ontwerpen worden met betrokken instanties (waterschap, gemeente, politiek) besproken. Op zichzelf al een interessante en leerzame exercitie. In het mooiste geval kan het zelfs leiden tot realisatie van voorstellen.

Hieronder alvast enkele voorbeelden van verbeteringen:

- Het aanbrengen van kokosmatten met plantenkiemen. Begroeiing kan zo aanslaan.
- Het voorzien van drijvende eilanden voor rust- en broedplekken. En vegetaties.
- Manden tegen de beschoeiing met waterplanten. Hierin ook schuilplaats voor visjes.

- Wijziging van het haakse oeverprofiel in een glooiend talud, misschien (te?) ingrijpend.
- Ondieptes in waterbodem, gunstig voor jonge vis en halfwaterplanten.
- Verlagingen in de beschoeiing maken, tot net onder water. Zo ontstaan gradiënten.
- Faunatrappen, stukken boomstam of wilgentenen tegen de kant.

Dit zijn enkele gedachtes ter inspiratie. Er is vast meer te bedenken. Waarbij we op verschillende plekken reageren op wat er ontbreekt aan natuurlijke elementen. We leren over afwegingen en voorwaarden van de betreffende instanties. Want niet alles kan zo maar. Er spelen veel belangen en voorwaarden. Spannend dus.

6. Vervolg

De bovenstaande verkenning geeft een eerste indruk van het jaarthema Oevers. Via onze Nieuwsbrief en Veldbericht houden we iedereen op de hoogte wat er verder volgt. Bijvoorbeeld over het Soort van het Seizoen, excursies en bijeenkomsten. We proberen het jaar te starten met een inleidende lezing.

Hoe het beoogde project gaandeweg zal uitpakken, en met welke reikwijdte, is nu niet te voorspellen. Maar het jaarthema biedt sowieso leuke vooruitzichten, met hopelijk een aantal verbeterde oevers als resultaat en beloning. Het is de bedoeling om onze inzet na het themajaar te vervolgen. We kijken er naar uit, met fijne betrokkenheid van onze leden en overige geïnteresseerden.

Cultuuroevers in onze leefomgeving, onderhoudsarm maar nadelig voor natuur... Daar willen wij graag iets aan veranderen!